

економічного розвитку, і протиставляє властивостям неформальних інститутів, які характеризуються поступовою модернізацією, опираючись на причинно-наслідковий аспект використання історичного досвіду. Особливо гостро це питання постає перед державами з перехідною економікою, що обумовлено безперспективними очікуваннями досягнення ефективної роботи ринкових законів, апробованих у законодавчому полі розвинених країн та імплементованих у національній площині, якщо вони не спираються на неформальні «правила гри» конкретного суспільства. Так, тип та історичні особливості еволюції сутності та форм порядку, процедури господарювання, які описують процеси й функціональну структуру ринку електричної енергії, накладають відбиток у вигляді обмежень масштабу варіативності розробки та впровадження заходів державного регулювання. Реформаторам необхідно враховувати історичні тенденції інституціонального розвитку соціально-економічної системи, а також цілеполагання, спрямованість і якісні характеристики й оцінки попередніх реформ. В іншому випадку заходи регуляторної політики здатні створювати інституціональні пастки.

Найвидатнішим представником інституціоналізму, який уперше ґрунтовно дослідив вплив психологічних чинників на економічну природу міжособистісної комунікації та поведінки людей, був Т. Веблен. Відповідно до його концепції, природа людини, і як наслідок, групи людей, які виконують функції регулятора, має дуальне коріння, що виражається у поєднанні психо-фізіологічної специфіки з відбитком впливу соціально-економічного інституціонального середовища. За Т. Вебленом, інстинкти визначають цілі, а інститути – засоби їх досягнення. При цьому, інстинкти трактуються як цілі усвідомленої людської поведінки, які формуються в певному емпіричному контексті.

Відповідно до трактування інститутів відомого представника цієї теорії У. Гамільтона, завдання інституту державного регулювання можна інтерпретувати як розробку й встановлення моделі поведінки і прийняття рішень регулятором, визначення сфери допустимої дії чи набору необхідних дій.

Сучасний розвиток теорії державного регулювання ринків електричної енергії характеризується підвищеною увагою до психологічних детермінант економічної поведінки окремих представників і груп, які формують суб'єктів енергоринку. Представники інституціоналізму та неонституціоналізму вивчають мотиваційні аспекти людської поведінки з урахуванням ролі і впливу сформованих у суспільстві норм і правил.

Інститути трансформуються у базисну структуру, спираючись на яку, люди впродовж усієї історії формували визначений уклад свого життя і ведення господарської діяльності. Тобто, доцільно констатувати наявність залежності динаміки складових соціально-економічної системи від траєкторії попереднього розвитку, зокрема, й у сфері функціонування енергоринків.

Розкриття методологічних засад вивчення природи інституціональних взаємовідносин в контексті економічних процесів ринків електричної енергії сприятиме побудові реально діючої енергетичної стратегії й удосконаленню державного регулювання у цій галузі.

Перелік посилань:

1. Веблен Т. *Теория праздного класса* / Т. Веблен. – М. : Прогресс, 1984. – 367 с.
2. Гайдай Т. В. *Институция как инструмент институционального экономического анализа* / Т. В. Гайдай // *Економічна теорія*. – 2006. – № 2. – С. 53-64.
3. Норт Д. *Институции, институциональная змена та функціонування економіки* / Д. Норт. – К. : Основи, 2000. – 198 с.
4. Шумпетер Й. *Глава 9. Уэсли Клэр Митчелл (1874-1948)* / Й. Шумпетер // *Десять великих экономистов от Маркса до Кейнса*. – М. : Институт Гайдара. – 2011. – С. 328-354.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЕКСПОРТНОЇ СТРАТЕГІЇ УКРАЇНИ НА ПЕРІОД 2017-2021 РОКІВ

В.О. Котлубай, к.е.н., доцент

Національний університет «Одеська юридична академія»

Представлене на публічний розгляд Розпорядження КМУ «Про схвалення Експортної стратегії України: Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі на період 2017-2021 років» [1] по змісту не зовсім відповідає критеріям, що висуваються до таких документів, як Стратегія розвитку.

Слід зазначити, що як правило, з початку розробляється Стратегія розвитку якоїсь галузі чи сфери країни, яка повинна включати довгостроковий якісно певний напрям розвитку країни та її окремих елементів, що стосуються цієї сфери, засобів і форми її діяльності, системи внутрішньовиробничих відносин, а також позицій країни на міжнародному торговельному ринку. Таким чи-

ном, стратегію можна охарактеризувати як обраний напрям діяльності, функціонування в рамках якого повинне привести країну до досягнення поставлених перед нею цілей.

На жаль, більше 50 % документу являє собою загальний звіт деяких (мало показових показників), які практично не пов'язані між собою і не дають ніякого чіткого уявлення у чому криється основна проблема з розвитку експорту в Україні. Також відсутній аналіз ефективності участі країни в різних багатосторонніх, регіональних і двосторонніх торговельних режимах.

В якості стратегічних напрямків розвитку експорту України в даному документі можуть тільки служити поставлені цілі та загальні завдання по їх досягненню.

Що стосується розуміння дорожньої карти, то під «дорожньою картою» зазвичай розуміють наочний документ, який розробляється після Стратегії розвитку та містить покроковий сценарій досягнення мети або рішення завдання (проблеми) у рамках галузі економіки.

У свою чергу сам процес складання «дорожніх карт» іменують дорожнім картуванням. Картування надає можливості пов'язати стратегічні цілі і тактичні завдання розвитку групи об'єктів, оцінити гіпотетичні ризики і передбачити альтернативні шляхи розвитку, організувати взаємодію досить великої кількості економічних об'єктів, зацікавлених в досягненні певної мети або рішенні завдання (проблеми), запланувати послідовні, взаємопов'язані і альтернативні дії цих об'єктів в рамках реалізації єдиного покрокового сценарію.

Наведені вище критерії змісту дорожньої карти у більшості наведені у Плані заходів та заходів з реалізації Експортної стратегії України: Дорожньої карти стратегічного розвитку торгівлі на період 2017-2021 років (далі – План заходів).

Проте хотілося б відзначити, що в документі відсутній будь-який механізм надання державної фінансової підтримки, тобто немає розуміння яким чином буде здійснюватися фінансування виконання заходів передбачених Планом заходів. Наприклад, можливо це було б простіше реалізувати в рамках створення якогось спеціалізованого фонду.

Практика показує, що виконання розробок нових нормативних документів, проведення досліджень тощо, частіше за все виконуються на договірній (тендерній) основі та передбачають фінансування за рахунок бюджетних коштів. Проте у Плані заходів відзначено, що ці завдання не потребують використання бюджетних коштів.

Також вважаємо недоцільним ставити сектор розвитку креативних послуг на другому місці по важливості, так як ця сфера за потенційними можливостями значно поступається іншим секторам таким як: машинобудування, виробництво запасних частин, харчова промисловість, туризм та інші.

Поза пріоритетних секторів розвитку країни залишилися судноремонт та суднобудування, а також вся морська інфраструктура, яка необхідна для розвитку країни як транзитної держави.

Відсутні варіанти використання державно-приватного партнерства, яке досить позитивно себе зарекомендувало в суміжних сферах – наприклад, на морському транспорті.

Також в проекті документу відсутні механізми взаємодії Експортно-кредитного агентства в Україні [2] та бізнесу, що потенційно може істотно вплинути на подальший розвиток експортоорієнтованих підприємств країни.

В якості збереження і розвитку кадрового потенціалу країни в інноваційній сфері доцільно було б передбачити державну фінансову підтримку відповідних навчальних закладів та створення майданчиків для реалізації інноваційних ідей молодих фахівців.

Не дивлячись на наведені вище зауваження вважаємо, що розробка даної Стратегії є одним з важливих кроків щодо створення умов для реформування сфери зовнішньоекономічної діяльності України. Однак для того, щоб швидко і ефективно реалізувати поставлені цілі в поданому на розгляд документі, необхідно проаналізувати та у разі необхідності врахувати усі недоліки, які будуть надані відповідними фахівцями під час публічного розгляду та обговорення проекту документу.

Перелік посилань:

1. *Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=e6ab10fa-0ad9-4fe4-b8be-32f570693b64&title=EkspornaStrategiiaUkraini-DorozhniaKartaStrategichnogoRozvitkuTorgivli2017-2021>.

2. *Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту* : Закон України від 20.12.2016 № 1792-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2017. – № 4. – Ст. 43.